

Libuše Stráníková: Nikdo není nezaměnitelný, ale přece... něčí stopa bývá hlubší...

(ke 100. výročí narození a 55. výročí úmrtí Otokara Sakaře)

Tímto příspěvkem a zároveň vzpomínkou bych chtěla vzdát hold všem krajanským učitelům, novinářům, redaktorům, kronikářům, divadelníkům a pečovatelům o kulturu, jazyk a tradice, protože bez nich by krajanské komunity neměly šanci přežít. K takovým patřil i můj otec Otokar Sakař, učitel, novinář a ještě leccos jiného, jehož životní příběh bych tady chtěla nastínit.

Otokar Sakař se narodil před 100 lety, 27. dubna 1923 a osud mu vyměřil pouhých 45 let života. Přesto v krajanské komunitě v Chorvatsku zanechal výrazné stopy. Narodil se v chorvatském Uljaniku, kterému Češi říkali Leňák, v části, která ještě dlouho po druhé světové válce byla známá jako Malá Praha. Byl čtvrtou generací českých přistěhovalců, pocházejících z vesniček Hrádek a Živanice u Pardubic. Jeho praděda měl v Hrádku chaloupku, krávu, pět synů a dceru, obdělával pronajaté pole a přivydělával si tesařinou. Odchod do Slavonie, která byla tehdy ještě součástí Rakouska-Uherska, byl pro něho terč: za 800 zlatých si koupil 19 jiter pole, díky kterým mohl zabezpečit rodinu.

Také jeho děda byl zemědělec, stejně jako jeho otec Antonín, který se jako občan rakouskouherský účastnil první světové války a stal se invalidou. „Můj otec byl pokrokový hospodář, uvědomělý Čech a písmák. Život ho těžce zkoušel, ale bodrá mysl ho nikdy neopouštěla. Měl jen pět chorvatských tříd, ale dobře česky četl i psal.“ zapsal si o něm Otokar. Rodiče si pravděpodobně představovali, že synovi přenechají hospodářství, ale on se chtěl stát lékařem. Rodičům se studium zdálo být dlouhé a drahé. Podle pravé selské logiky prikoupili pole a syna poslali na Státní učitelskou školu v Záhřebu. Vzal zavděk i touto možností a později si učitelské povolání zamiloval. Stal se prvním učitelem v rodině, a je zajímavé, že z širší Sakařovy rodiny, jen z generace mého otce, vzešli učitelé čtyři.

Život v Záhřebu ve válečných letech nebyl jednoduchý. Otokar tam bydlel v internátu nebo v soukromí, krátce i v záhřebském Českém domě, a protože byl prakticky bez příjmů, protloukal se, jak se dalo, dával kondice apod. Byla válka, neklid a nejistota. Naoko nevinný úraz mu zkomplikoval život: špatně léčené koleno zachvátila tuberkulóza. Kvantá léků nepomáhala, a nakonec bylo nutné koleno sádrou zafixovat. Od té doby kulhal. Ale možná mu tenkrát to nemocné koleno zachránilo

život, protože díky němu nemohl narukovat. Celá jeho generace čerstvých absolventů učitelské školy byla v roce 1944, hned po maturitě, mobilizovaná a odvedená do Německa na výcvik. Z celé třídy zůstali na živu jen dva, všichni ostatní byli ihned po návratu z Německa vítězným vojskem zajati a popraveni, aniž by komukoliv ublížili, bez možnosti se obhájit. Podobně to dopadalo s některými jeho známými a kamarády v Leňáku. S hrůzou sledoval, jak jeden za druhým odcházeli do nenávratna...

Po skončení války probíhala velká akce reemigrace krajanů do Československa. Menšina v Chorvatsku tak přišla o hodně uvědomělých, vzdělaných lidí, učitelů, těch, co život menšiny organizovali. Ota se rozhodl zůstat. „Kdo tu zůstane, jestli všichni odejdeme,“ říkal. V Daruvaru absolvoval kurz českého jazyka, který Československý svaz zorganizoval pro budoucí učitele, protože by jinak neměl kdo učit. Hned potom dostal umístěnku na českou vesnickou školu v Daruvarském Brestově. Být vesnickým učitelem na konci čtyřicátých let, ale i později, nebylo jednoduché. Třídy velké a plat malý. Za první plat si prý koupil budíka a zbylo mu ještě na mléko. Ale bylo po válce a chtělo se žít. Jako čerstvá učitelská síla se zapojil do Besedy, začali hrát divadla, založil si rodinu... A sám se pilně učil, aby dohonil to, co mu chorvatské školy nedaly. Jak svědčí jeho učebnice biologie z učitelské školy, do které si tužkou dopisoval veškerou českou terminologii, bral to vážně. Další kurs českého jazyka absolvoval v roce 1947 v Praze (byla to jeho první návštěva země předků) a v roce 1958 v Záhřebu, kam tenkrát přijeli čeští pedagogové. Pak už často na krajanských učitelských setkáních sám o českém jazyce přednášel.

Učitelskou kariéru tenkrát školní správa řídila dekretem – a ta ho v roce 1952 přeložila na ústřední osmiletou školu v Končenicích. Neexistoval snad školní předmět, který neučil: přírodu, biologii, fyziku, chemii, výtvarnou výchovu, morální výchovu, technickou výchovu, ale i němčinu, češtinu, dějepis, zeměpis... Od roku 1960 byl vedoucím školního družstva, střídavě vedl loutkové divadlo, fotokroužek i elektrotechnický kroužek, školní kabinet... Angažoval se taky v České besedě, kde byl jednatelem a knihovníkem, hrál a režisoval divadla, pomáhal při elektrifikaci vesnice. Stal se také spolehlivým dopisovatelem a spolupracovníkem krajanského tisku Jednoty. Nakonec se, ač nerad, stal i ředitelem končenické školy.

Měl však ještě jiné plány. Na přelomu padesátých a šedesátých let za krajany přijížděli badatelé – historikové, etnografové a jazykovědci z Čech, Záhřebu a Bělehradu, a snad i pod jejich vlivem se

rozhodl zapsat se na dálkové studium bohemistiky v Bělehradě a zároveň učit na učitelské akademii v nedalekém Pakraci. Narazil však na rozhodnutí obecní školní správy, která ho z končenické školy nechtěla uvolnit. Odešel proto ze školství úplně. Přijal nabídku kraj. listu Jednota a v roce 1962 se stal zástupcem šéfredaktora. Tady se mu pak otevřely nové obzory: psaní, jazykové úpravy textů, překládání, komunikace s mnoha lidmi v krajanském světě a z českých zemí. Když redakci opustila redaktorka dětského časopisu *Náš koutek*, s pokorou tu práci navíc přijal. Měl přece dlouholetou učitelskou praxi, vyznal se v literatuře, takže dokázal dětem nabídnout dobré čtení, a jako učitel zaměřený na přírodní vědy orientoval časopis tímto směrem. V redaktorském pojetí to bylo určité osvěžení, protože předchozí redaktorka ho vedla skoro výhradně jako literární časopis.

Tehdy se mu také naskytla skvělá příležitost dvouměsíčního studijního pobytu v Československu, kde mimo jiné navštěvoval přednášky ze žurnalistiky na Novinářském studijním ústavu. Spolu s novinářkou Československého světa Hanou Vondráčkovou cestoval na Moravu, kde poznal slavného českého primáše Slávka Volavého, který na něho udělal velký dojem. Do Novinářského ústavu potom napsal, jak si váží možnosti studijního pobytu v českém prostředí, zejména s možností seznámit se se současným životem v Československu. Vrátil se plný elánu a nápadů, které chtěl realizovat nebo prosadit. V Jednotě potom jeho postřehy vycházely na pokračování.

Když se v roce 1965 dosavadní šéfredaktor Božidar Grubišić rozhodl přijmout výhodné a lákavé místo v Chorvatské televizi, zůstal Ota náhle na veškerou redakční práci sám – jen s fotoreportérem Vládou Daňkem, který většinou na terénu sbíral materiály, a s jedním mladým novinářem, který byl ale na vojně. Než se redakce znovu zaplnila lidmi, zažíval Ota krušné chvíle. Na práci v redakci už mu nestačil ani čas od sedmi ráno do desíti večer jako kdysi v ředitelně školy. Často pokračoval ještě od desíti večer do sedmi ráno. A pak následoval nový pracovní den. Jednota vycházela jako by všechno bylo v pořádku. Čest mu nedovolila poklesnout, dokud se v redakci neobjevily nové síly. To už se ale u něho naléhavě ozývaly následky někdejších nemocí.

Novým šéfredaktorem se stal ambiciózní Antonín Kubec. Ten z Jednoty vytvořil samostatnou Novinově vydavatelskou instituci Jednota, která měla kromě týdeníku a dětského časopisu vydávat také knihy a učebnice. Jeho přáním bylo založit turistickou kancelář a z Jednoty udělat turistický

časopis, ve kterém bude v Česku propagovat krásy Chorvatska a podněcovat spolupráci mezi oběma zeměmi. Výsledkem jeho snahy bylo nebývalé zvýšení předplatitelů z Československa, trvalo to však jen do roku 1969, kdy byl dovoz Jednoty do Československa zakázán a Jednota se opět musela vrátit pouze ke svým věrným čtenářům. To už však Ota Sakař v redakci nebyl. V knize Karla Bláhy „Jednota. Od začátku českého tisku v Chorvatsku do roku 2015“ je mu věnován dojemný odstavec:

„Po odchodu předchozích úspěšných dvou hlavních a odpovědných redaktorů Grubišiče a Kubce, zasáhla NVI Jednota v roce 1968 další rána. V pakracké nemocnici ve věku 45 let zemřel 30. května 1968 zástupce hlavního a odpovědného redaktora Jednoty a redaktor Našeho koutku Otokar Sakař. Byl prvním zesnulým zaměstnancem Jednoty; rakev s jeho tělem byla vystavena v dnešní hale a odtud vyprovázena na hřbitov. Sám nesl na svých bedrech tíhu bouřlivých proměn v redakci, která se po odchodu Božidara Grubišiče složitě a možná až příliš ambiciózně utvářela. O jeho nocích, strávených u redakčního stolu věděl jen málokdo. Před smrtí stačil ještě na nemocničním lůžku připravit poslední číslo Našeho koutku, které shodou náhod jako jediné v tom ročníku vyšlo v černobílé podobě, protože zinkografie omylem dodala štočky jednobarevné.“

Zůstává fakt, že ve vycházení Jednoty a Dětského koutku jeho zásluhou není žádná mezera. Za to mu vyslovil uznání Otto Sobotka, český novinář, který v krajanské komunitě opakovaně pracoval: „Vždyť je obdivuhodné, že to vše dokážete a že Jednota vychází pravidelně a včas – a co hlavního – že je slušně obsahově i úpravou vypravena. Víím také, že převážná většina práce leží na Vás a to zaslouží uznání.“

Nezaměnitelný není nikdo z nás. Na místo každého jednotlivce přijdou další, a jen nejbližší a nejzasvěcenější mohou tušit, kam až sahaly možnosti, potenciály skromného člověka, který ze svých pokladů teprve začal vydávat. Sestavil terminologický slovníček pro české školy v Chorvatsku, sepsal přehledné dějiny brestovské a končenické školy, přeložil tři odborné knihy o rybách a rybníkářství, sbíral a zapisoval lidové písničky... Nám, kteří jsme ho znali, byl svou všestranností, vytrvalostí a pílí po celý život velkou inspirací.